

Eestikeelsete e-raamatute ja lugejate hulk kasvab kiiresti

Ain Lausmaa

Eesti digiraamatute keskuse (EDRK) juhatuse liige Ain Lausmaa rääkis Digile, mida ja kui palju eestlased e-loevad ning milline on e-kirjastamise hetkeseis Eestis.

/KRISTJAN JUNG/

Kui palju e-raamatuid Eestis müüakse ja milline on viimaste aastate areng?

Eesti müüakse umbes 30 000 e-raamatut aastas. Lisaks müüakse raamatute tellimusi Tallinna keskraamatukogule ja Elisa lugemirakendusele. Tellimuste osakaal on tänava üle poole turust.

EDRK katab enam kui 90% turust. Rahaliselt oli 2016. aasta käive umbes pool miljonit eurot, aga see kasvab pidevalt, eelmisel aastal 31%, tänava esimese viie kuuga 49% võrreldes aastataguse perioodiga.

Kui palju eestikeelseid e-raamatuid praegu-seks saadaval on?

EDRK kataloogis on müügil üle 3000 raamatu, igal aastal lisandub 600–700 uut raamatut.

Mujal maailmas levib hoogsalt isekirjastamine ehk *self-publishing* ja nt Amazoni e-raamatupood on täis väga suvalise sisuga „teoseid”. Kuivõrd Eestis kirjastused toiduahelast välja jääma hakkavad?

Just – suvalised teosed. Eestis ei ole sellistel asjadel kommertsedu ehk turg on väga väike ning kindlasti on seda vähem kui mujal. Amazoni *self-publishing* ei ole aga midagi muud kui toimetajate armee nende tagatoas.

Millised on Eesti populaarsemad e-raamatud?

Suurimate müükidega raamatud läbi aja on: Indrek Hargla raamatud apteeker Melchiori sarjast, Vahur Kersna „7x7” ja „Ei jäta elamata”, Mihkel Raua „Kus ma olen ja kuidas sina võid palju kaugemale jõuda”, Stig Rästa „Minu Kennedy”.

Milline on e-raamatu tüüpiline lugeja ja ostja, kas pigem noor või vana?

Lugeja on praegu sama, kes paberraamatul, see alguse katsetamise aeg on läbi, kus lugejaks olid rohkem tehnoloogiahuvilised meesterahvad.

Nii uuringud kui ka müügitipud kinnitavad, et e-raamatu lugeja on üha sarnasem tavaraamatute lugejaga ehk siis üha rohkem on naislugejaid ja vanus 40+.

Kui ostan poest paberraamatu, siis see on minu oma, saan seda sõbrale laenata või kinkida või aasta pärast maha müüa. E-raamatuga neid toiminguid teha on kas päris võimatu või vähemalt keeruline. Kas see on paratamatus või on selles osas ka arenguid oodata?

Praegu müüakse e-raamatuid tõesti vaid isiklikuks tarbeks.

Miks e-raamat ikkagi nii kallis on? Tava-raamatuga võrreldes jääb ju ära väga palju kulutusi (trükk, ladustamine ja logistika, saatmine), lisaks on küljendus lihtsam ja ületootmise riski pole samuti.

See on ekslik arvamus, e-raamat on paberraamatust Eestis enamasti umbes kolmandiku võrra odavam. Raamatu kirjastamisel on kõige kallim komponent ikkagi sisu ehk autoritasu, illustatsioonid, tõlkimine.

Pealegi on e-raamatute käibemaks 20%, aga paberraamatutel 9%, sellestki tuleb juba suur vahe.

Millest selline erinevus? Tundub väga ebaloogiline ja ebaaus.

E-raamatut maksustatakse praegu kui teenust. Euroopa Liidu tasemel on protsessid käimas ja liigutakse sinna 9% suunas küll, vast õnnestub. Eesti ise ei hakka käibemaksu erisusi ilmselt tegema.

Millal lugerite silmasõbralikud e-ink-ekraanid lõpuks värviliseks muutuvad ja miks see nii kaua aega võtab?

Minu arvamus on, et need ei peagi värvilised olema, sest need seadmed on mõeldud

Ain Lausmaa

Eesti digiraamatute keskuse juhatuse liige

lugemiseks ja selleks on nad väga head ega vaja värvi. Kui keegi soovib multifilmi vaadata, siis selleks on teised seadmed nagu tahvelarvutid.

Suundumus ongi tahvlite ja telefonide suunas, e-ink-tehnoloogia arendamine on üsna soiku jäänud.

Miks eestikeelsed e-raamatud Amazon Kindle'i jaoks saadaval pole?

See on Amazoni poliitika, et eestikeelseid ei müüda. Kindle'i lugerisse on võimalik eestikeelseid raamatuid tömmata küll ja nii kasutatakse seda seadet laialt.

Kas olete katsetanud ka paber+digi komplektide müümist? Olen ise mitu korda olnud valiku ees, kus ei oska üht versiooni teisele eelistada ja mõlemat ka 20 euro eest ei osta. EDRK tegeleb ainult e-raamatutega. Ei tea ka, et Eestis oleks paketi järele erilist nõudlust olnud. Siin on ka palju takistusi, logistika on kardinaalselt erinev ning laoseisud paberi puhul jne.

Kuidas läheb e-raamatute laenutamisega Eestis?

Laenutusmahud järjest kasvavad nii kommertsurul, kus Elisa on kaks ja pool aastat seda teenust osutanud, kui ka raamatukogus. Tõsi, praegu pakub e-raamatute laenutust küll üksnes Tallinna keskraamatukogu, kes ilmselt on kõige tublim ja uuendusmeelsem. Nendega koos tegele lugemislahenduse juba 5 aastat

tagasi ja nad on selle teenu-sega väga tublisti toimetanud, kataloogis on umbes 2500 raamatut ja ka lugejate arv kasvab pidevalt.

Palju kehvem on seis riigi tasandil, kes on neli aastat rääkinud e-raamatute lahendusest, aga pole selleks siiani mitte midagi suutnud ära teha ei kooli- ega ka rahvaraamatukogudes, kuigi tehniliselt on töötav täislahendus olemas.

Raamatukogu saab e-raamatu jaoks litsentsi 10–20 lugemiskorra jaoks, pärast seda enam raamatut laenutada ei saa või tuleb osta uus litsents. Võrreldes paberraamatu vastupidavusega tundub seda väga-väga vähe ...

Paberraamatu loogika toimib erinevalt. E-raamatut saab lugeda ilma diivanilt tõusmata, raamatukokku minnek on aga aeganõudev tegevus. Väidetavalt on ka paberraamatu keskmine laenutuste arv 25 korda.

Natuke veider on ka litsentsi piiramine ühele lugejale korraga – pole ju vahet, kas digitaalset raamatut loeb 20 inimest üksteise järel või korraga?

See on raamatukogu otsus ning tingitud ilmselt eelarvest, tehnilist piirangut siin muidugi ei ole. Ka paberraamatute puhul tuleb tihtilugu oodata järjekorras oma

lugemiskorda. Täiesti selge on ka see, et riik ei saa osta kõigile soovijatele kõiki raamatuid.

Miks riik e-raamatute pealt autorihüvitist ei maksa?

Nagu öeldud, on e-raamatud praegu teenus, mitte raamat. Aga siin kindlasti on seaduse ajast maha jäänud.

Millised on e-lugerid ja e-raamatud kümne aasta pärast?

Turg kindlasti liigub teenuse suunas nagu näiteks Elisa lahendus. Tuleviku lugemine on lihtne, mugav ja ilmselt

kuumaksupõhine teenus, kus inimene ei pea mõtlema, milline raamat tal ostetud on ja kuhu ta selle salvestanud on.

Tehniliste vahendite osas on minu isiklik arvamus, et see liigub mobiili suunas nagu kõik teised teenused. Mul küll ei ole viitsimist tassida ja omada eri tegevuste jaoks erinevaid seadmeid.

//////
**TÄIESTI SELGE
 ON KA SEE,
 ET RIIK EI SAA
 OSTA KÕIGILE
 SOOVIJATELE
 KÕIKI
 RAAMATUID.**
 //